

**КОЛЕДЖ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ВІННИЦЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»**

 ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора з навчальної роботи
Оксана КОГУТЮК
«05» квітня 2024 року

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ВИКОНАННЯ, ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ**

для здобувачів освіти денної форми навчання
галузі знань **01 Освіта / Педагогіка**
спеціальності **012 Дошкільна освіта**
освітньо-професійного ступеня **фаховий молодший бакалавр**

Вінниця 2024

Методичні рекомендації щодо підготовки, написання та захисту курсової роботи для здобувачів освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 012 Дошкільна освіта освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр

РОЗРОБНИКИ:

доктор філософії Сорочан М. П., викл. вищої категорії, викладач-методист
Клименко О. Ф., викл. вищої категорії, викладач-методист Руда Т. В.

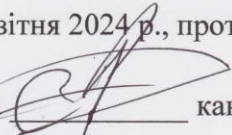
РЕЦЕНЗЕНТИ:

кандидат педагогічних наук, декан факультету дошкільної освіти та музичного мистецтва Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» **Агейкіна-Старченко Т. В.;**

доктор філософії, завідувач кафедри теорії, фахових методик та технологій дошкільної освіти Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж» **Токар Л. П.**

Затверджено методичною радою Коледжу фахової передвищої освіти Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

«02» квітня 2024 р., протокол № 4

Голова канд. пед. наук, доц. Андрій КРИЖАНОВСЬКИЙ

Методичні рекомендації розглянуто та схвалено на засіданні циклової комісії викладачів дошкільних психолого-педагогічних дисциплін

«17» січня 2024 р., протокол № 6

Голова циклової комісії Ольга КЛИМЕНКО

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА САМОСТІЙНОЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ	9
1.1. Сутність, мета, завдання, типи науково-дослідної діяльності	9
1.2. Загальні принципи наукової праці дослідника	9
1.3. Вимоги до раціональної організації праці науковця	12
1.4. Особистісні та ділові якості дослідника	13
1.5. Обов'язки студента-дослідника	13
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ В УМОВАХ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ	14
2.1. Вибір теми дослідження та вимоги до неї	14
2.2. Визначення наукового апарату дослідницької роботи	14
2.3. Вибір методів дослідження	15
2.4. Вимоги до структури роботи	16
2.5. Вимоги до написання вступу	16
2.6. Рекомендації до написання першого розділу наукової роботи	17
2.7. Рекомендації до написання другого розділу наукової роботи	17
2.8. Рекомендації до написання третього розділу наукової роботи	18
2.9. Вимоги до формулювання висновків	18
2.10. Вимоги до оформлення посилань	18
2.11. Вимоги до оформлення таблиць та рисунків	18
2.12. Вимоги до оформлення списку використаних джерел	19
2.13. Вимоги до оформлення додатків	20
2.14. Загальні вимоги до оформлення тексту роботи	20
РОЗДІЛ 3. ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТ НАУКОВОЇ РОБОТИ	22
3.1. Вимоги до доповіді під час захисту наукової роботи	22
3.2. Процедура захисту наукової роботи	22
3.3. Критерії оцінювання курсової роботи	23
ДОДАТКИ	27

ВСТУП

Складовим елементом освітнього процесу у підготовці фахових молодших бакалаврів галузі знань галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 012 Дошкільна освіта освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр є виконання курсової роботи з освітніх компонентів освітньої професійної програми Дошкільна освіта, визначених у робочому навчальному плані.

Процес написання, оформлення та захисту курсових робіт повинен відповідати вимогам цих Методичних рекомендацій, що призначені для здобувачів освіти, а також для наукових керівників курсових робіт.

Метою курсової роботи є:

- закріплення й систематизація знань здобувачів освіти з дисциплін спеціалізації;
- поглиблення самостійних навиків роботи з науковою, практичною, нормативною літературою;
- набутті основних умінь практично застосовувати одержані теоретичні знання при реалізації конкретних завдань, зумовлених специфікою роботи державних фінансових органів та суб'єктів господарювання всіх форм власності;
- творчому засвоєнню методик наукових досліджень, умінні використовувати їх у практичній діяльності.

Курсова робота виконується здобувачами освіти у відповідності до навчальних планів за спеціальністю та носить індивідуальний характер.

Наукові дослідження є обов'язковою складовою освітньої програми підготовки здобувача фахової передвищої освіти. Ці дослідження реалізують компетентнісний підхід до організації фахової передвищої освіти, мають індивідуалізований характер, враховують професійну спрямованість та пізнавально-наукові інтереси здобувачів освіти. Відтак, підготовка курсових робіт виступає важливою формою самостійної роботи здобувачів, що відображає результати їхньої науково-дослідницької роботи та формує у них інтегральну компетентність, пов'язану зі здатністю вирішувати типові спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій та фахових методик дошкільної освіти.

Курсова робота – це навчальне дослідження здобувача освіти, метою якого є закріпити, поглибити та узагальнити знання, одержані під час вивчення фахових дисциплін і навчитися самостійно застосовувати ці знання щодо комплексного рішення конкретних завдань.

Майбутні фахівці в галузі дошкільної освіти повинні мати фундаментальну, загальнонаукову, гуманітарну, спеціальну та практичну підготовку; безперервно

оновлювати і збагачувати свої знання, володіти новими освітніми технологіями, методами і формами роботи з дітьми дошкільного віку.

При виконанні курсових робіт у здобувачів формуються:

– загальні компетентності, що виражаються у здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях, спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, використовувати інформаційні та комунікаційні технології, генерувати нові ідеї, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), а також планувати та управляти часом;

– спеціальні компетентності, що виражаються у здатностях до саморозвитку та самореалізації з використанням перспективного педагогічного досвіду, освітніх інновацій у професійній діяльності.

Виконання здобувачами освіти курсових робіт – це одна з важливих форм підготовки висококваліфікованих фахівців.

Компетентності та результати навчання

для спеціальності 012 Дошкільна освіта

Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій та фахових методик дошкільної освіти та характеризуються комплексністю та невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль за іншими особами у визначених ситуаціях
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. ЗК 7. Здійснення безпечної діяльності. ЗК 8. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. ЗК 9. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети. ЗК 10. Здатність до творчого пошуку та реалізації нових ідей до самопрезентації та презентації результатів своєї професійної діяльності, критично мислити.
Спеціальні компетентності (СК)	СК 1. Здатність до формування наскрізних умінь у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку: виявляти творчість та ініціативність, керувати

	емоціями, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, критично мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати в колективі. СК 11. Здатність до організації та керівництва ігрової, художньо-естетичної, пізнавально-дослідницької діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку. СК 13. Здатність до організації освітнього процесу з урахуванням індивідуальних фізичних і психічних можливостей дітей в найбільш оптимальних для них формах. СК 14. Здатність до саморозвитку та самореалізації з використанням перспективного педагогічного досвіду, освітніх інновацій у професійній діяльності. СК 15. Здатність до комунікативної взаємодії з учасниками освітнього процесу СК 16. Здатність до позитивної мотивації щодо майбутньої професійної діяльності, інтерес до педагогічної роботи, готовність до продовження навчання за наступним рівнем освіти.
--	--

Програмні результати навчання

РН 1 Упорядковувати універсальне, розвивальне середовище у групах раннього та передшкільного віку з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дитини.

РН 2 Планувати та організовувати освітній процес у закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів здоров'язбереження, особистісно зорієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, з використанням інформаційно-комунікативних технологій, виконувати експериментальні проекти, курсові роботи.

РН 3 Встановлювати зв'язок між процесом розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку відповідно до їхніх вікових особливостей.

РН 5 Виявляти та узагальнювати результати різних видів діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку з використанням педагогічних технологій.

РН 7 Передбачати та оцінювати результати власної діяльності з урахуванням закономірностей освітнього процесу закладу дошкільної освіти.

РН 8 Визначати концептуальні засади, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН 9 Визначати завдання, зміст специфічно дитячих видів діяльності (предметно-практичної, ігрової, пізнавальної) та організовувати їх відповідно до освітніх програм.

РН 10 Організовувати умови безпечного середовища у природному, предметному та соціальному оточенні в процесі організації різних видів діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН 11 Мати навички збереження та зміцнення психічного, фізичного та

соціального здоров'я, попередження та протидії булінгу, формування навичок здорового способу життя у дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН 12 Здійснювати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітнього процесу закладу дошкільної освіти на засадах етики професійного спілкування та оцінювати результативність педагогічної взаємодії.

РН 13 Знати нормативно-правові документи, законодавчі акти у сфері дошкільної освіти і використовувати їх у практичній діяльності.

РН 14 Формувати компетентності у просторі освітніх напрямів роботи закладу дошкільної освіти через організацію самостійної творчої діяльності (ігрової, художньо-естетичної) дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН 15 Визначати особливості та способи організації провідної (ігрової) діяльності дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку в освітньому процесі закладів дошкільної освіти.

РН 16 Володіти методиками та технологіями зони актуального та ближнього розвитку дітей дошкільного (раннього та передшкільного) віку різного рівня розвитку.

РН 19 Аналізувати перспективний педагогічний досвід в системі дошкільної освіти та використовувати його в подальшій роботі з дітьми дошкільного (раннього та передшкільного) віку.

РН 20 Забезпечувати формування наскрізних умінь особистості дитини в різних видах діяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

РН 22 Дотримуватися усіх норм сучасної української мови у процесі ведення усної чи писемної професійної комунікації; використовувати іноземну мову як засіб комунікації в полікультурному середовищі.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Сутність, мета, завдання, типи науково-дослідної діяльності

Науково-дослідна діяльність – це інтелектуальна праця, спрямована на придбання знань, умінь і навичок.

Основними видами науково-дослідної діяльності, що виконуються здобувачами освіти вищих навчальних закладів є курсові та дипломні роботи.

Найбільш поширеними видами курсових робіт є *теоретичні та прикладні дослідження*.

Теоретичні дослідження – присвячені висвітленню педагогічної спадщини та дослідженню теоретичних аспектів актуальних педагогічних проблем.

Прикладні дослідження – спрямовані на здобуття знань у галузі дидактики та теорії виховання. Вони *характеризуються наявністю експериментальної частини*. В них розглядаються проблеми вдосконалення педагогічних основ організації навчально-виховного процесу. Завдання робіт такого виду полягає в уточненні, поглибленні, систематизації, узагальненні принципів, методів, засобів, форм навчання і виховання, а також у внесенні елементів новизни в теорію і практику педагогіки.

1.2. Загальні принципи наукової праці дослідника

Кожний дослідник повинен знати специфіку наукової творчості в цілому і конкретної галузі зокрема. У творчому процесі важливою є копітка й добре організована праця. Біографії видатних учених свідчать про те, що всі вони були великими трудівниками, що їхні досягнення є результатом значної праці, величезного терпіння та посидючості, надзвичайної завзятості та наполегливості.

Чим вищий рівень організації праці науковця, тим більших результатів він може досягти за короткий термін. І навпаки, при незадовільній організації наукової праці подовжується термін виконання дослідження і знижується його якість, зменшується ефективність.

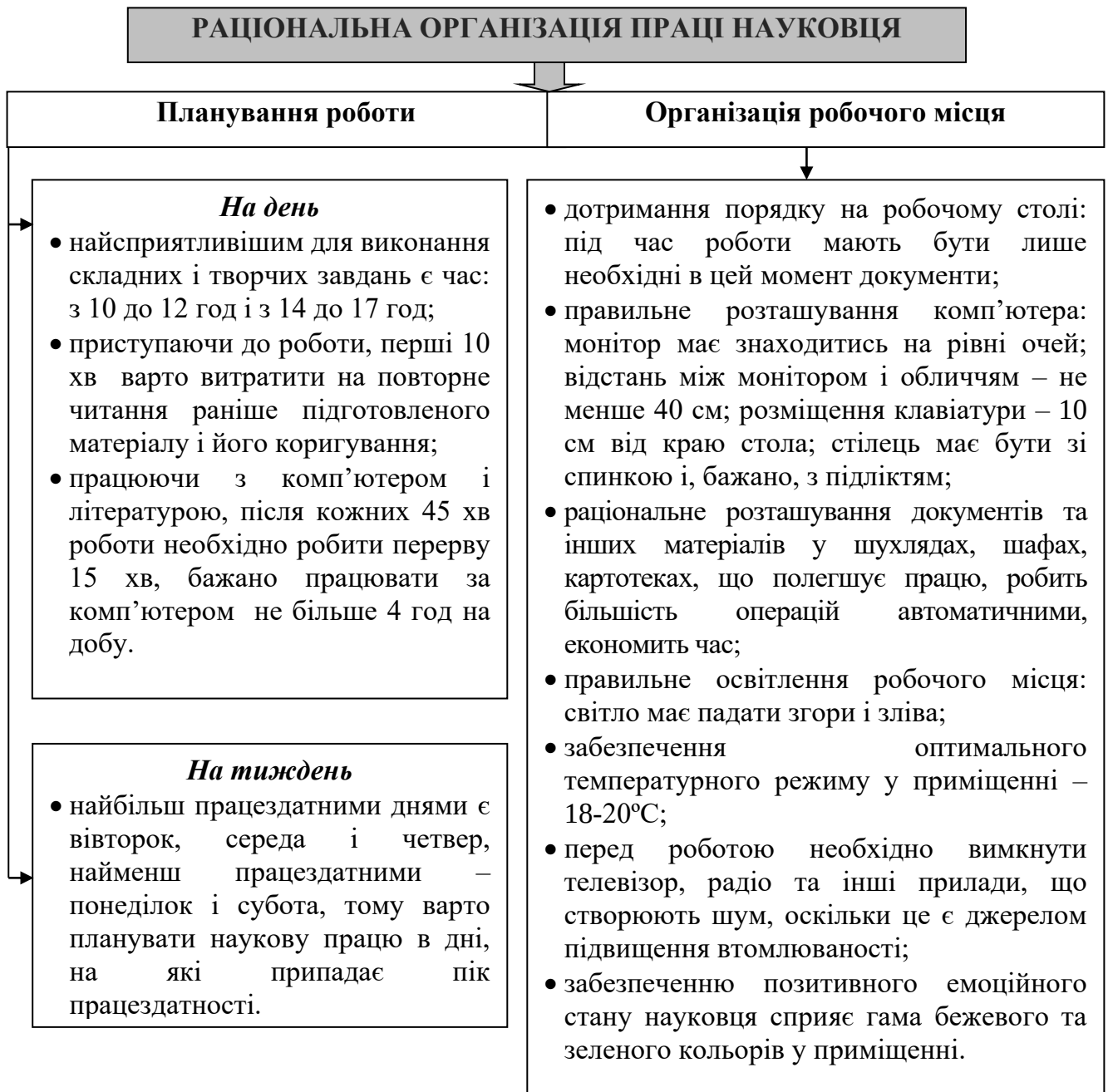
Існують *загальні принципи наукової праці* – керівні положення, дотримання яких зумовлює ефективність праці науковця.

Назва принципу	Характеристика принципу
<i>Творчий підхід</i>	На всіх етапах дослідження науковець повинен прагнути до пояснення фактів, предметів, явищ, намагатися сказати щось нове в науці. Тому для наукової творчості характерною є постійна копітка розумова праця. У цьому зв'язку доцільно згадати давнє китайське прислів'я, яке стверджує: "Ти можеш стати розумним трьома шляхами: шляхом власного досвіду – це найгірший шлях; шляхом наслідування – найлегший шлях; шляхом мислення – це найбагородніший".
<i>Мислення</i>	Мислення, обмірковування – це один із основних елементів наукової праці. Різні люди здійснюють це по-різному. Значних результатів досягають ті, хто привчив себе думати постійно, концентрувати свою увагу на предметі дослідження. Виробити в собі такі риси необхідно кожному досліднику. Серед правил наукової праці особливе значення має постійна робота мозку над сутністю і специфікою об'єкта та предмета дослідження. Дослідник повинен постійно розмірковувати над предметом свого дослідження.
<i>Плановість</i>	Плановість допомагає запобігти невиправданним витратам часу і засобів, вирішувати наукові завдання у визначений термін. Плановість у науковій творчості втілюється в різних перспективних і робочих планах та програмах, календарних планах, у графіках роботи дослідника, в його індивідуальному плані та ін. За планами перевіряється (по можливості щоденно) хід роботи. За весь період роботи над курсовою, дипломною або магістерською роботою може бути кілька планів. Спочатку складають плани досить укрупнені, потім їх деталізують, коригують, переробляють.
<i>Динамічність</i>	Необхідно постійно контролювати виконання основних етапів роботи та її результати. Слід коригувати як загальний план, так і окремі його частини. Важливо сформулювати не лише завдання даного етапу дослідження, а й заходи щодо досягнення загальної мети. Тобто весь цей процес є динамічним.

Назва принципу	Характеристика принципу
Самоорганізація	Велике значення, якщо не головне, має принцип самоорганізації праці дослідника, оскільки наукова творчість піддається регламентації в граничних межах. Отже, кожний дослідник самостійно визначає комплекс заходів щодо забезпечення свого успіху. До елементів самоорганізації належать: організація робочого місця із забезпеченням оптимальних умов для високопродуктивної праці; додержання дисципліни праці; послідовність у накопиченні знань протягом творчого життя; систематичність у дотриманні єдиної методики і технології при виконанні одноразової роботи. У самоорганізації велику роль відіграють самообмеження, дисципліна, самоуправління, самооблік, самоконтроль та інші "само...", в тому числі самостійність, тобто здатність самому виявляти причини виникнення труднощів і усувати їх. Сюди належить також дотримання трудового режиму і графіка роботи, дисципліни мислення, здатність зосереджуватися, не порушувати логічний розвиток ідеї.
Економічність (самообмеження)	Цим принципом кожний науковець повинен керуватися на всіх етапах наукового дослідження. Принцип самообмеження виявляється, по-перше, в тому, що у будь-якому дослідженні слід обмежувати себе як за широтою охоплення теми, так і за глибиною її розробки. По-друге, дослідник, уводячи дослідження в певні часові рамки, тим самим уже обмежує себе. Самообмеження особливо важливе на стадії збору матеріалу, тобто слід вибрати те, що необхідно для вирішення даного завдання.
Критичність і самокритичність	Сама природа науки як сфери людської діяльності, спрямованої на вироблення знань, зумовлює те, що рушійною її силою є конфлікт – боротьба наукових шкіл, світоглядів, суперечність між теорією і практикою, розвиток критики і самокритики, несприйняття догматизму і сліпої віри в авторитети. Звідси кожному науковцю, особливо початківцю, слід виховувати в собі критичне ставлення до результатів своєї праці, до сприйняття чужих ідей і думок. Особливо велике значення має власна творчість. Доцільно передусім спробувати віднайти власні шляхи розв'язання проблеми, свій шлях наукового пошуку.
Робота над собою	Робота над собою передбачає цілеспрямовану діяльність на розвиток задатків і здібностей, пам'яті, уваги, спостережливості, формування навичок розумової праці тощо.

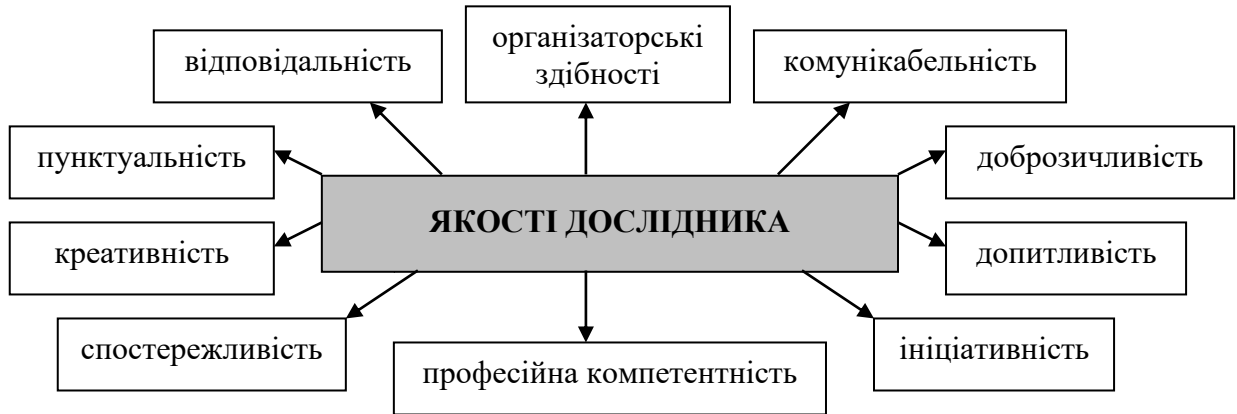
1.3. Вимоги до раціональної організації праці науковця

Раціональна організація наукової праці передбачає отримання максимальних результатів при мінімальній затраті часу та сил.

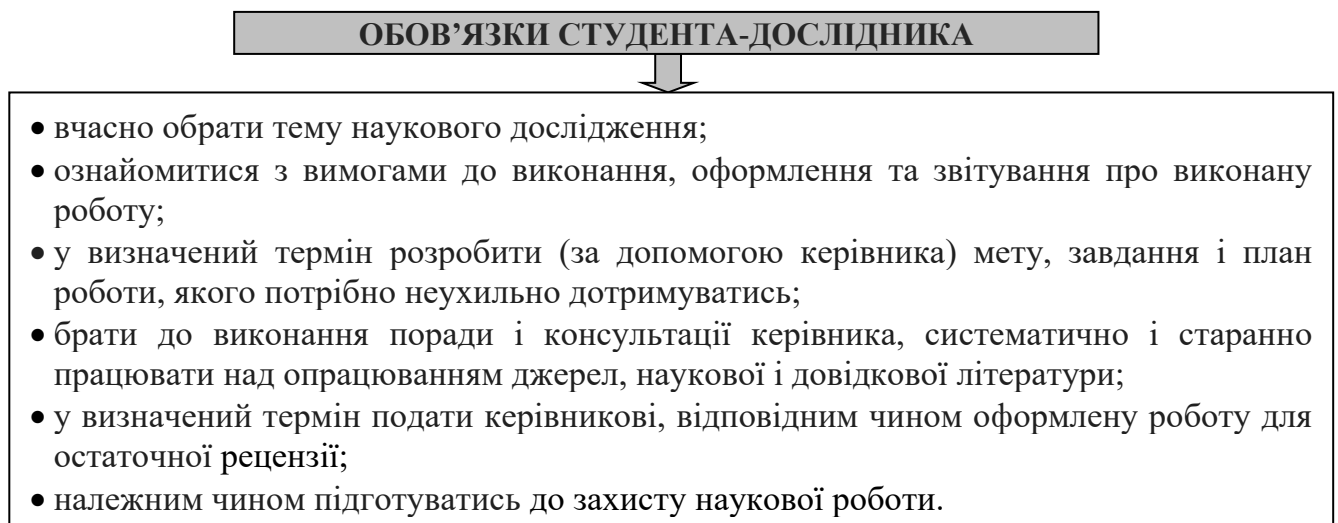
1.4. Особистісні та ділові якості дослідника

Успішність наукової діяльності дослідника значною мірою зумовлена наявністю у нього сукупності особистісних та ділових якостей.

1.5. Обов'язки студента-дослідника

Досягнення високих успіхів у науково-дослідній діяльності здобувача освіти є можливим за умови виконання ним низки обов'язків.

РОЗДІЛ 2.

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ В УМОВАХ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ

2.1. Вибір теми дослідження та вимоги до неї

Першочерговим завданням студента-дослідника є вибір теми наукової роботи.

Тема дослідження – визначення явища, яке вивчається і яке охоплює певну галузь наукового знання.

Тематика курсових робіт повинна відповідати завданням освітнього компонента і тісно пов'язуватися з практичними потребами конкретного фаху.

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ:

1. Актуальність теми та ступінь її розробки в науковій літературі.
2. Тема має містити проблему (***проблема*** – це складне теоретичне чи практичне питання, що потребує спеціального вивчення і позитивного розв'язання).
3. Назва наукової роботи повинна бути, по можливості, короткою (7 – 11 слів).
4. Враховуються наукові інтереси студента та викладачів кафедри.

2.2. Визначення наукового апарату дослідницької роботи

Невід'ємною частиною вступу у дослідницькій роботі є науковий апарат.

Складові наукового апарату залежать від виду роботи (курсова чи дипломна) та освітнього ступеня («фаховий молодший бакалавр», «бакалавр»).

Курсові роботи

№ з/п	Освітньо-професійний ступінь /освітній ступінь	Складові наукового апарату
1.	«фаховий молодший бакалавр»	мета, завдання, методи дослідження, структура роботи
2.	«бакалавр»	об'єкт, предмет, мета, завдання, методи дослідження, апробація дослідження, структура роботи

Об'єкт дослідження – це процес або явище педагогічної та психічної дійсності, які обрані для вивчення.

Предмет дослідження – це частина об'єкта, що безпосередньо та ґрунтовно вивчається з певною метою.

Мета дослідження – це ідеальне, мислене передбачення кінцевого результату науково-дослідної роботи.

Завдання дослідження – це те, що необхідно виконати для того, щоб досягнути мети (завдання конкретизують мету). Найчастіше виділяють 3-4 завдання дослідження.

Гіпотеза – це теоретично обґрунтоване припущення стосовно результату вирішення означеної проблеми (визначається в прикладних дипломних дослідженнях).

Методи наукового дослідження – це способи розв'язання завдань наукового дослідження.

Методологічна основа дослідження – це загальні вихідні положення, якими керується дослідник протягом дослідження будь-якої педагогічної проблеми.

База проведення дослідно-експериментальної роботи – це навчальний заклад, у якому проводилась експериментальна робота.

Апробація дослідження – це участь у наукових конференціях, круглих столах, семінарах, нарадах, методичних засіданнях педагогічних працівників; це публікація статей у друкованих виданнях вищого педагогічного навчального закладу.

Структура роботи – це перелік основних структурних елементів роботи із зазначенням загальної кількості сторінок, кількості сторінок основної частини тексту, кількості найменувань у списку використаних джерел та додатків.

Приклади формулювання наукового апарату курсових робіт наведені у додатку А.

2.3. Вибір методів дослідження

ВИБІР МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАЛЕЖИТЬ ВІД:

1. Виду дипломної роботи (теоретичне чи прикладне дослідження). Теоретичне дослідження передбачає використання теоретичних методів, можливе використання і емпіричних методів дослідження. Прикладне дослідження характеризуються використанням теоретичних, емпіричних методів (обов'язково має бути експеримент), можливе використання математичних методів дослідження.

2. Завдань та змісту роботи. Бажано змістовно визначати, що саме досліджувалось тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів для виконання визначених завдань.

3. Врахування принципу комплексного використання методів дослідження під час вивчення проблеми.

2.4. Вимоги до структури роботи

Основні структурні елементи роботи:

1. Титульна сторінка	}	Основний обсяг
роботи	}	Загальний обсяг
роботи
2. Зміст				
3. Вступ				
4. Основна частина (розділи та підрозділи). <i>Кількість розділів залежить від виду наукової роботи (їх може бути 2-3)</i>				
5. Висновки				
6. Список використаних джерел				
7. Додатки				

Зразок оформлення титульної сторінки та змісту роботи наведено в додатках Б, В.

Рекомендований обсяг основного тексту роботи

№ з/п	Освітньо-професійний ступінь /освітній ступінь	Вид наукової роботи	Обсяг основної частини роботи
1.	«фаховий молодший бакалавр»	курсова	30-35
2.	«бакалавр»	курсова	35-45

2.5. Вимоги до написання вступу

Вступ – це розділ, що передує основній частині дослідницької роботи та створює в цілому уявлення про її зміст. Орієнтований *обсяг вступу* для курсових робіт – 3-4 сторінки, для дипломних робіт – 5–7 сторінок .

Складові вступу:

1. Актуальність проблеми
2. Ступінь дослідженості проблеми
3. Науковий апарат, елементи якого були зазначені вище

Актуальність дослідження доводиться шляхом

- вивчення державних документів;
- виявлення недоліків, які існують в сучасній педагогічній практиці;
- визначення суперечностей в освітньому процесі.

Ступінь дослідженості проблеми визначається на основі переліку прізвищ вчених (в алфавітному порядку), які причетні до розробки досліджуваної проблеми. У дипломних роботах бажано не тільки називати прізвища вчених, але й визначати ті аспекти проблеми, які ними достатньо досліджені.

2.6. Рекомендації до написання першого розділу наукової роботи

Перший розділ основної частини наукової роботи передбачає теоретичний аналіз досліджуваної проблеми. Він може складатися з 2-3 підрозділів, які містять:

- вивчення історичних аспектів проблеми;
- визначення теоретичних засад проблеми;
- аналіз стану досліджуваної проблеми на сучасному етапі.

Під час *історичного аналізу* особливостей розвитку педагогічної ідеї необхідно:

1. Пояснювати причини, чому той чи інший учений причетний до досліджуваної наукової проблеми, що він здобув нового, у чому саме полягає його особистий внесок.

2. Розкривати сутність явища з позиції педагогічної спадщини минулого.

3. Формулювати опорні позиції дослідника, тобто узагальнювати те, що накопичила наука до цього моменту з досліджуваної проблеми.

У процесі дослідження *теоретичних засад* необхідно виділяти основні ключові поняття проблеми та розкривати їх сутність у логічній послідовності. Доцільно зазначати прізвища вчених, думки котрих подаються, та прагнути до аналізу, порівняння або узагальнення цих думок.

Під час аналізу *стану досліджуваної проблеми на сучасному етапі* можна вивчити нормативно-правові документи (закони, стандарти тощо), навчально-методичну літературу (програми, підручники, посібники тощо), педагогічну пресу та провести констатувальний етап експерименту в навчальному закладі (в якому ви перебуваєте на педагогічній практиці), з метою визначення позитивних аспектів та труднощів і недоліків у вирішенні досліджуваної проблеми.

2.7. Рекомендації до написання другого розділу наукової роботи

У другому розділі основної частини наукової роботи детально описується науковий пошук дослідника відповідно до предмета і мети дослідження. У розділі має бути чітко визначений та теоретично обґрунтований основний інструментарій досягнення мети дослідження (шляхи, умови, методи, форми, засоби тощо), а також описаний педагогічний досвід використання цього інструментарію в педагогічній практиці.

Якщо робота носить *прикладний характер*, то зміст другого розділу можна розділити на дві частини. У першій частині визначаються та теоретично обґрунтовуються аспекти наукового пошуку, зазначені в предметі дослідження. У другій частині описується дослідно-експериментальна перевірка визначених та теоретично обґрунтованих положень наукового дослідження.

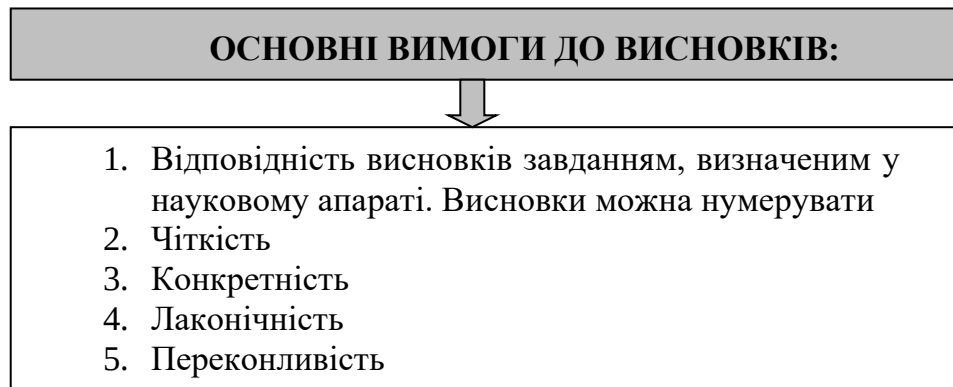
2.8. Рекомендації до написання третього розділу наукової роботи

У прикладних дипломних дослідженнях може бути і 3 розділи. Третій розділ присвячується експериментальній перевірці ефективності визначених теоретичних положень і передбачає опис програми експериментальної роботи, використання емпіричних та математичних методів дослідження, результатів дослідження у вигляді діаграм, гістограм, графіків тощо.

2.9. Вимоги до формулювання висновків

Висновки – це судження, які логічно випливають із засновків. Висновки є заключною частиною наукового дослідження, це ті положення, які виносяться дослідником на прилюдний захист.

Рекомендований *обсяг висновків* для курсових робіт – 1-2 сторінки, для дипломних робіт – 2-3 сторінки.

У висновках необхідно наголосити на тому, що мету дослідження досягнуто, а всі поставлені завдання вирішено.

2.10. Вимоги до оформлення посилань

Посилання на джерела в тексті подаються за таким зразком: [4].

Посилання на декілька джерел одночасно подаються таким чином: [3; 5; 16].

Кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело, де вказуються сторінки: [3, с.67], де 3 – номер джерела за списком використаних джерел, 67 – сторінка.

2.11. Вимоги до оформлення таблиць та рисунків

Таблиці розміщують після першого згадування про них в тексті. У тексті повинна бути вказівка на таблицю. Наприклад: "...статистичні дані наведені в табл. 2.3" Далі у правому верхньому куті розміщується слово "Таблиця" із зазначенням її номера (який складається з номеру розділу і порядкового номеру

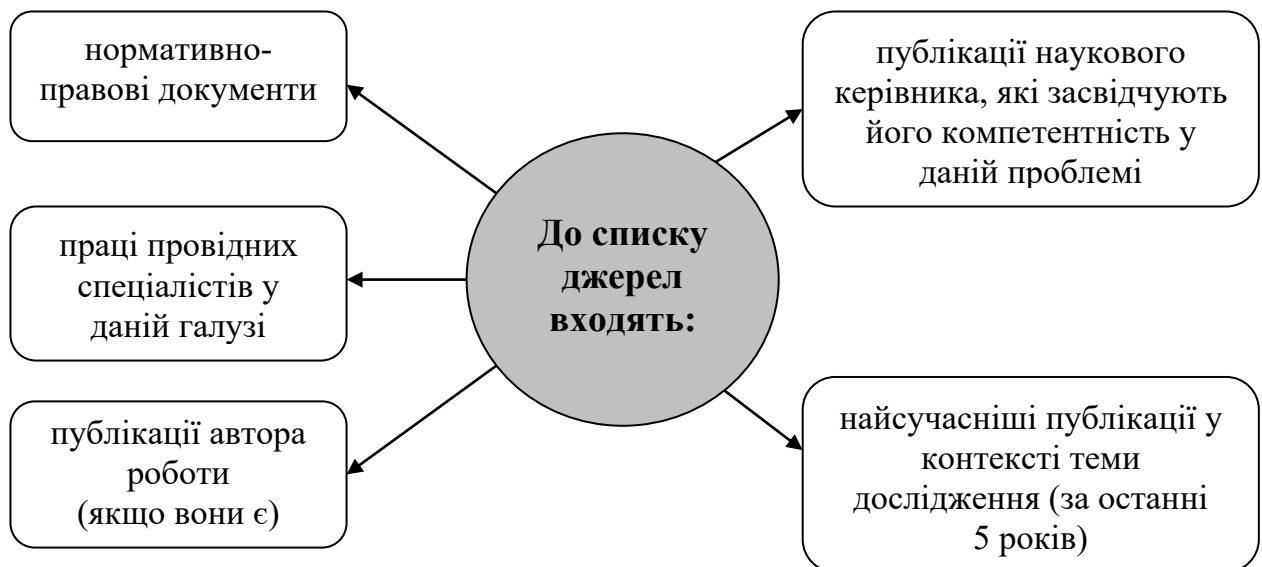
таблиці в межах розділу – наприклад, Таблиця 2.3 (третя таблиця другого розділу). Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і виділяють напівжирним шрифтом. У разі перенесення таблиці на іншу сторінку над подальшими частинами пишеться "Продовження табл. 2.3". Приклад оформлення таблиці подається у додатку Е.

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) позначаються словом "Рис." і подаються у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше. У тексті повинна бути вказівка на рисунок. Наприклад: "Система роботи класного керівника початкової школи має свої особливості (рис. 1.2)". Номер ілюстрації складається з номеру розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після її номера. Номер ілюстрації та її назва розміщують послідовно під ілюстрацією та виділяють курсивом (додаток Ж).

2.12. Вимоги до оформлення списку використаних джерел

Ця структурна частина наукової роботи свідчить про предметне поле дослідження, відбиває самостійну роботу дослідника. Кількість джерел залежить від обсягу наукової роботи, її характеру та ступеня розробленості. Прийнято, що на одну сторінку тексту основної частини роботи має бути одне джерело.

Недостатня кількість джерел може свідчити про поверховість дослідження, а надмірність джерел – про компілятивний характер роботи.

Способи розміщення джерел у списку:

- в хронологічному порядку;
- в порядку посилань;
- в алфавітному порядку (рекомендований при написанні курсових та дипломних робіт).

Список використаної літератури складається згідно з вимогами стандарту ДСТУ 8302:2015 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» (додаток Д).

2.13. Вимоги до оформлення додатків

Додатки не є обов'язковою складовою наукової роботи. Однак, вони підвищують рівень довіри до результатів досліджень, свідчать про їхню достовірність. Додатки слід робити тоді, коли теоретичний або емпіричний матеріал надто великий.

У додатки можуть бути включені:

- ілюстрації або таблиці;
- анкети та тести;
- конспекти (фрагменти) уроків, виховних заходів та ін.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ДОДАТКІВ:

1. Відповідність темі дослідження.
2. Доцільна кількість (кількість додатків не регламентується). Однак їх обсяг не повинен перевищувати обсяг основного тексту.
3. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Ґ, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ї.
4. Кожен додаток починається з нової сторінки.
5. Додаток повинен мати заголовок, який виділяється напівжирним шрифтом.

2.14. Загальні вимоги до оформлення тексту роботи

Роботу друкують на комп'ютері з однієї сторони аркуша білого паперу формату А 4 (210x297 мм), дотримуючись таких вимог:

Шрифт	Times New Roman
Розмір	14
Відстань між рядками	1,5 інтервали
Верхнє, нижнє, ліве поле	20-25 мм
Праве поле	10-15 мм
Розташування	книжне

Нумерацію сторінок подають арабськими цифрами без знака № у правому верхньому куті. Крапка після номеру сторінки не ставиться. У нумерації враховуються всі аркуші, включаючи список використаних джерел та додатки. На титульній сторінці номер не ставиться, але вона враховується в загальну кількість сторінок, і таким чином нумерація починається зі змісту, який позначається 2 і так далі.

Перед окремими частинами курсової роботи (підрозділами) слід вказувати їх назви. Якщо при переході до нового підрозділу після його назви на сторінці вміщається менше, ніж один абзац, то цей підрозділ слід починати з нової сторінки. Роботу комплектують у такій послідовності: титульний аркуш (титулка), зміст, вступ, основна частина (розділ 1, розділ 2, розділ 3), висновки, список літератури, додатки (в разі потреби).

Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» (якщо такі є) друкують великими літерами напівжирним шрифтом симетрично до тексту (по центру).

Заголовки підрозділів друкуються малими літерами з першої великої напівжирним шрифтом симетрично до тексту (по центру). Крапку в кінці заголовка не ставлять. Відстань між заголовками і подальшим текстом має дорівнювати одному міжрядковому інтервалові, а відстань між заголовком і останнім рядком попереднього тексту (для тих випадків, коли кінець одного і початок другого підрозділу розміщується на одній сторінці) – двом міжрядковим інтервалам. Кожен розділ роботи та загальні висновки потрібно починати з нової сторінки.

Наприклад:

РОЗДІЛ 1

ПАТРІОТИЗМ ЯК ОСНОВА СУЧАСНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

1.1 Сутність патріотизму

РОЗДІЛ 3

ПІДГОТОВКА ДО ЗАХИСТУ ТА ЗАХИСТ НАУКОВОЇ РОБОТИ

3.1. Вимоги до доповіді під час захисту наукової роботи

Тривалість доповіді залежить від виду наукової роботи та освітньо-кваліфікаційного рівня.

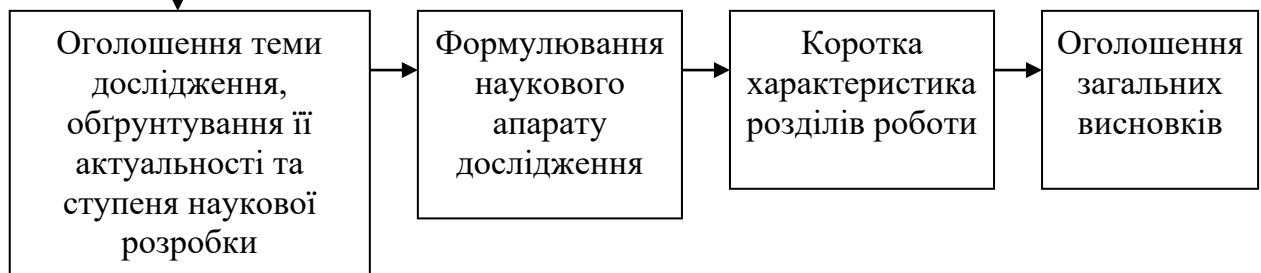
Рекомендована тривалість доповіді під час захисту наукової роботи

№ з/п	Освітньо-професійний ступінь	Вид наукової роботи	Тривалість доповіді
1.	«фаховий молодший бакалавр»	курсowa	7-10 хв.

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ПІДГОТОВКИ ДОПОВІДІ

- рукопис доповіді бажано мати у друкованому вигляді;
- доцільно підкреслювати найважливіші фрази, словосполучення, слова;
- при друкуванні залишати широкі поля, щоб можна було доповнити написане коментарями;
- доповідь має бути чітко структурованою.

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА ДОПОВІДІ

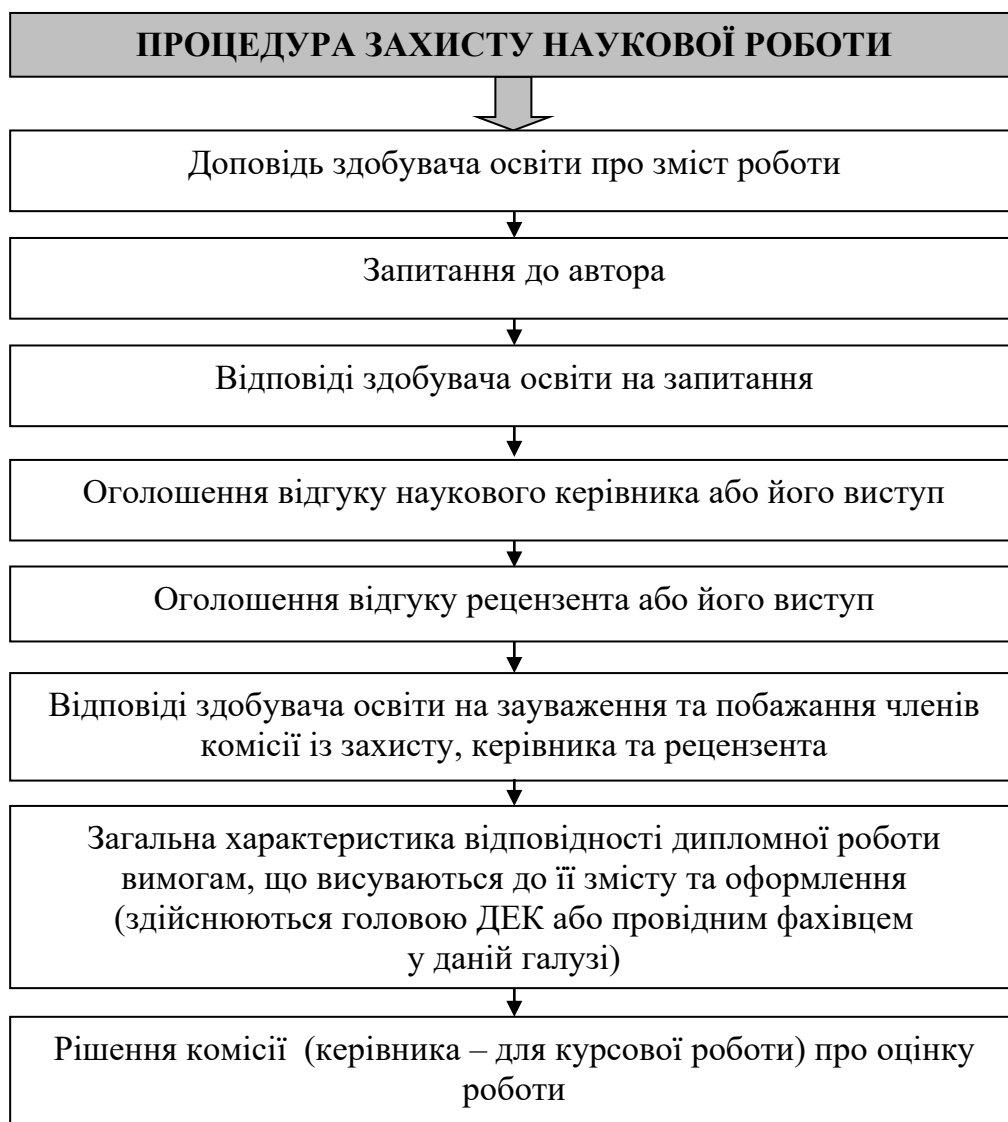
ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ДОПОВІДАННЯ

- виступ має являти собою читання (краще переказ) раніше підготовлених тез доповіді;
- під час доповіді необхідно зосередитись на інтонації, логічному наголосі, на підвищенні чи зниженні тону;
- бажано супроводжувати доповідь таблицями та ілюстраціями.

3.2. Процедура захисту наукової роботи

Захист курсової роботи має на меті перевірку самостійності виконання роботи, тобто, наскільки глибоко здобувач освіти розуміє матеріал теми, чи правильно обґрунтовує рекомендації та висновки, подані в роботі.

Захист *курскових робіт* відбувається за встановленим графіком та проводиться перед здобувачами освіти академічної групи й за участю керівника курсової роботи (на захист можуть бути запрошені викладачі циклової комісії та здобувачі освіти інших груп).

Захист курсової роботи відбувається відповідно до розробленого на цикловій комісії графіку в присутності членів комісії, що створюється головою циклової комісії із викладачів у складі трьох осіб. Графік захисту курсових робіт оприлюднюється за два тижні до дати захисту.

Остаточний варіант написаної та відповідно оформленої курсової роботи подається керівнику не пізніше як за 10 днів до дня захисту. Керівник визначає ступінь готовності роботи, відповідність її вимогам і рекомендує допустити до

захисту. Робота, що полягає доопрацюванню, повертається здобувачу освіти і повинна бути здана повторно у тижневий термін.

У випадку невиконання чи несвоєчасного подання курсової роботи здобувач освіти не допускається до захисту.

Робота не допускається до захисту і не зараховується у разі виявлення плагіату чи фальсифікації результатів дослідження.

Строк захисту курсової роботи визначається відповідно до графіка, освітнього процесу.

Тези доповіді здобувач освіти готує заздалегідь. Доповідь повинна бути змістовною і тривати 5-7 хвилин в супроводі презентації: обґрунтування теми; коротке повідомлення змісту роботи; ознайомлення з метою дослідження та його реалізацією; висновки і пропозиції здобувача освіти.

Після доповіді здобувач освіти відповідає на додаткові питання викладачів. Під час захисту оцінюються: якість виконаної здобувачем освіти курсової роботи, рівень знань і набутих навичок щодо висвітленої теми, вміння аналізувати практичну діяльність організацій, логічно і аргументовано викладати думки, відповідати на запитання, обґрунтовувати власну точку зору.

Після обговорення комісією захисту курсових голова комісії оголошує оцінки здобувачам освіти і заповнюється відповідна документація.

3.3. Критерії оцінювання курсової роботи

Критерії оцінювання змісту курсової роботи здобувачів освіти

Оцінка	Критерії
«допущено»	1. У роботі в достатньому обсязі висвітлені питання плану. 2. Використані основні літературні та нормативні джерела, рекомендовані кафедрою/цикловою комісією. 3. Допускається припущення студентом декількох помилок при розкритті питань плану, за умови можливості їх усунення під час захисту роботи. 4. Робота відповідає формальним вимогам, які пред'являються до курсових робіт.
«недопущено»	1. У роботі в достатньому обсязі висвітлені питання плану

Критерії оцінювання курсової роботи

Критерії	Оцінка за національною шкалою
- робота написана самостійно, зміст повністю відповідає назві, поставленій меті та завданням; - правильно визначено й оформлено науковий апарат дослідження; - зроблено глибокий і всебічний аналіз наукових джерел; - авторські висновки зроблено на високому рівні узагальнення; - якісно виконано експериментальне дослідження; - підготовлені практичні рекомендації/навчально-методичні матеріали; - робота оформлена з дотриманням усіх вимог і написана грамотно; - робота подана на кафедру вчасно; - рецензент оцінив роботу на оцінку «відмінно»; - захист роботи відбувся на «відмінно»	Відмінно
- робота написана самостійно, зміст відповідає назві, завдання виконані і мета досягнута; - правильно визначено, оформлено науковий апарат дослідження; - зроблено глибокий аналіз наукових джерел; - авторські висновки виконано на недостатньо високому рівні узагальнення; - не всі дослідницькі завдання експериментального дослідження виконано, але підготовлено необхідні практичні рекомендації / навчально-методичні матеріали; - робота оформлена з дотриманням усіх вимог і написана грамотно; - робота подана на кафедру вчасно; - рецензент оцінив роботу на оцінку «добре»; - захист роботи відбувся на «добре»;	Добре
- робота написана самостійно, зміст розкрито недостатньо, завдання виконані не повністю, що позначилося на повноті досягнення мети; - аналіз наукових джерел не повною мірою відбиває сучасний стан наукової розробки досліджуваної проблеми; - авторські висновки зроблено на недостатньо високому рівні узагальнення; - експериментальна робота має фрагментарний характер; представлені лише окремі практичні рекомендації/	Задовільно

навчально-методичні матеріали; - в оформленні роботи є недоліки; недостатня кількість бібліографічних джерел; є мовні помилки; - рецензент оцінив роботу на оцінку «задовільно»; - захист роботи відбувся на «задовільно»	
- у роботі виявлено плагіат, значно порушено принципи академічної доброчесності; - робота списана або зміст не розкритий; - студент не вміє користуватися науковим апаратом; - робота оформлена без дотримання вимог; - велика кількість мовних помилок; - робота подана на кафедру після встановленого терміну; - рецензент оцінив роботу на оцінку «незадовільно»; - захист роботи відбувся на «незадовільно»	Незадовільно

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок формулювання наукового апарату курсової роботи за освітньо-професійним рівнем «фаховий молодший бакалавр»

Тема: Особливості виховання патріотизму у дошкільників в світлі сучасності

Мета дослідження: виявити педагогічні умови виховання любові до Батьківщини у дітей дошкільного віку.

Завдання дослідження:

1. Розкрити поняття патріотизму як основи сучасного виховання дітей.
2. Охарактеризувати мету та завдання патріотичного виховання дошкільників.
3. Надати методiku формування у дітей дошкільного віку патріотичних почуттів.
4. Розробити конспекти занять з патріотичного виховання дошкільників.

Об'єкт дослідження – патріотичне виховання як основа сучасного виховання дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – форми, методи, педагогічні умови виховання любові до Батьківщини у дітей дошкільного віку.

Методи дослідження: метод вивчення наукової літератури, аналіз, синтез, узагальнення, спостереження, бесіда, вивчення передового педагогічного досвіду.

Структура роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (30 найменувань), 3 додатків. Основний зміст курсової роботи викладено на 32 сторінках.

Додаток Б

Зразок титульної сторінки до курсової роботи

**КОЛЕДЖ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ВІННИЦЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»**

Музично-педагогічне відділення

Циклова комісія викладачів дошкільних психолого-педагогічних дисциплін

КУРСОВА РОБОТА

З ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

***10.Педагогіка: 10.1 Педагогіка (загальна, дошкільна) та основи
педагогічної майстерності***

Здобувача освіти 41-Д групи
освітньо-професійного ступеня
фаховий молодший бакалавр
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальності 012 Дошкільна освіта
ПІБ _____

Науковий керівник: _____

Національна шкала _____

Члени комісії _____

Додаток В
Зразок оформлення змісту наукової роботи

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ РАННЬОГО ТА ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ НАРОДНОЇ ІГРАШКИ.....	7
1.1. Проблема використання народної іграшки як засобу виховання дітей в творах педагогів світової і вітчизняної науки.....	7
1.2. Значення української народної іграшки в різнобічному вихованні дошкільників.....	9
1.3. Історія виникнення і розвитку української народної іграшки.....	13
1.4. Види української народної іграшки, їх зміст.....	16
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ІГРАШКИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	23
2.1. Народна іграшка як засіб морального виховання дітей раннього та передшкільного віку.....	23
2.2. Аналіз програмових вимог щодо ознайомлення дітей раннього та передшкільного віку з народною іграшкою.....	25
2.3. Досвід експериментальної роботи.....	32
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	40
ДОДАТКИ.....	43

Додаток Г

**КОЛЕДЖ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ВІННИЦЬКИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ»**

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ГРАФІК

виконання курсової роботи
студенткою _____ групи

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

з освітнього компоненту: _____

на тему: _____

науковий керівник: _____

№ з/п	Етапи виконання курсової роботи	Календарні терміни виконання	Фактичний термін виконання	Відмітки про виконання (підпис керівника)
1.	Затвердження тематики курсової роботи на засіданні циклової комісії	до 01.03.20__ р.		
2.	Видача завдань курсової роботи здобувачу освіти	до 01.04.20__ р.		
3.	Настановчі консультації керівника курсової роботи	Протягом року		
4.	Подання здобувачем освіти проекту плану курсової роботи	до 31.10.2023 р.		
5.	Подання здобувачем освіти бібліографії, змісту, вступу курсової роботи	до 30.11.20__ р.		
6.	Подання здобувачем освіти 1 розділу курсової роботи	до 22.02.20__ р.		
7.	Подання здобувачем освіти 2 розділу курсової роботи	до 22.02.20__ р.		
8.	Подання здобувачем освіти висновків та додатків до курсової роботи	до 22.04.20__ р.		
9.	Попередній захист курсової роботи	до 06.05.20__ р.		
7.	Подання здобувачем освіти курсової роботи на рецензування	до 24.05.20__ р.		
8.	Захист курсової роботи і оформлення залікових відомостей	до 01.06.20__ р.		

Додаткова інформація:

Участь у конференціях _____
(назва, сертифікат додається до курсової роботи)

Захист курсової роботи:

Дата _____

Оцінка _____

Науковий керівник _____

Рецензенти _____

Додаток Д
ЗРАЗОК оформлення списку літератури
згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне
посилання. Загальні положення та правила складання»

Приклади оформлення бібліографічних посилань у списку використаних
джерел згідно з ДСТУ 8302:2015

Книга одного автора

Іванова В. Д. Технологія виробництва продуктів бджільництва : курс лекцій. Миколаїв : МДАУ, 2009. 245 с.

Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради. 2-ге вид., стер. Київ : Либідь, 2001. 240 с.

Браун Д. Код да Вінчі. Харків : КСД, 2006. 478 с.

Пономарьов А. П. Українська етнографія : курс лекцій. Київ : Либідь, 1994. 315 с.

Прищенко С. В. Кольорознавство : навч. посіб. 3-тє вид., випр. і допов. Київ : Кондор, 2018. 436 с.

Parker J. Principles of scientific research. 7th ed. London : Editorial, 2017. 301 p.

Книга двох або трьох авторів

Боярин М. В., Нетробчук І. М. Основи гідроекології: теорія й практика : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 365 с.

Вихованець І. Р., Городенська К. Г. Теоретична морфологія української мови. Київ : Пульсари, 2004. 398 с.

Марисова І. В., Кедров Б. Ю. Систематика хордових тварин. Ніжин : НДПУ ім. М. Гоголя, 2003. 132 с.

Артеменко А. П., Бобловський О. Ю. Від глобалізації до індивідуалізації: топологія міжкультурної взаємодії : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2014. 215 с.

Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2008. 336 с.

Коваленко А. Д., Герасимчук О. П., Данилюк А. С. Міжнародне кредитування. 2-ге вид. Київ : Наука, 2018. 155 с.

Wilson D., Lister P., Andrews A. Modern surgery. Manchester : MAN, 2011. 240 p.

Книга чотирьох і більше авторів

Астрономія : навч. посіб. / І. А. Климишин та ін. Одеса : Астропринт, 2012. 352 с.

Міжнародна торгівля / Ю. Г. Козак та ін. 5-те вид., перероб. та допов. Київ : Центр учб. літ., 2015. 272 с.

Сучасна українська мова / О. М. Григор'єв та ін. 3-тє вид., перероб. Київ : Либідь, 2005. 488 с.

Referencing styles / G. R. Edwards et al. Los Angeles : International Publishing, 2010. 280 p.

Книга без зазначення автора (з редактором тощо)

Економічна енциклопедія / за ред. В. В. Шевченка. Київ : Альманах, 2016. 304 с.

Атлас зоології / уклад.: Х. Тола, Є. Інф'єста. Харків : Ранок, 2005. 96 с.

Мінералогічний словник / уклад.: В. С. Білецький, В. Г. Омельченко, Г. Д. Горванко. Маріуполь : Сх. вид. дім, 2016. 488 с.

Routledge handbook of international statebuilding / ed. by D. Chandler, T. D. Sisk. London : Routledge, 2013. 448 p.

Книга – окремий том (частина) багатотомного видання

Антологія української юридичної думки / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАНУ ; за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : Юрид. кн., 2002. Т. 1 : Загальна теорія держави і права, філософія та енциклопедія права. 568 с.

Етимологічний словник української мови : у 7 т. / уклад.: Р. В. Болдирєв та ін. Київ : Наук. думка, 1989. Т. 3 : Кора—М. 552 с.

Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб. : у 3 кн. Київ : Юрінком Інтер, 2001. Кн. 2. 336 с.

Мала гірнича енциклопедія : у 3 т. / за ред. В. С. Білецького. Донецьк : Донбас, 2007. Т. 2 : Л—Р. 652 с.

Частина книги (розділ тощо)

Шевченко Р. О. Особливості селекції яблунь. *Практикум з ботаніки* / ред. О. С. Самійленко. Херсон, 2018. С. 22—36.

Ярошевич Н. Б., Чубка О. М., Якимів А. І. Інструменти боргового фінансування суб'єктів підприємництва в Україні: правовий статус, структурна динаміка, податкові наслідки. *Теорія та методологія формування інвестиційно-фінансової стратегії розвитку національного господарства* : монографія / за ред. Л. М. Савчук, А. В. Череп. Дніпро, 2019. С. 55—89.

Goehr L. The concept of opera. *The Oxford handbook of opera* / ed. by H. M. Greenwald. Oxford, 2014. P. 92—136.

Стаття (публікація) в періодичному виданні

Стаття в журналі

Зайцева О. М. Варіантність у родовій категоризації іменників: (на матеріалі мовлення сучас. укр. телебачення). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Філологія»*. 2018. Т. 21, № 1. С. 121—130.

Кольцова Я. І., Нікітін С. В. Одержання пористих склокристалічних матеріалів з використанням паливного шлаку. *Питання хімії та хімічної технології*. 2020. № 1. С. 33—38. DOI: 10.32434/0321-4095-2020-128-1-33-38 (дата звернення: 11.06.2020).

Капируля М. Ядерний тероризм в сучасній міжнародній системі. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2008. Вип. 73, ч. 2. С. 66—68.

Chua N. Y., Lundbye J. Endovascular catheter as a rewarming method for accidental hypothermia. *Therapeutic hypothermia and temperature management*. 2012. Vol. 2, no. 2. P. 89—91. URL: <https://doi.org/10.1089/ther.2012.0001> (date of access: 06.05.2020).

Стаття в газеті

Андрущенко В. Академічна недоброчесність як виклик інтелектуальній спроможності нації. *Голос України*. 2018. 20 лип. С. 10.

Монаєнко А. Поза чергою не рахується? Особливості звільнення суддів за порушення присяги. *Юридична газета*. 2017. 17 січ. С. 28—29.

Величко О. Р., Лисенко Д. П. Відшкодування матеріальних витрат. *Газета про бухгалтерський облік*. 2019. Квітень. С. 16

Електронний ресурс

Сайт

«Файлу» чи файла»: який родовий відмінок слова «файл»? *Kyiv Dictionary*. URL: <https://www.kyivdictionary.com/uk/grammar/uk/consulenza-linguistica/vypusk3/failu-faila/> (дата звернення: 20.05.2020).

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют на дату 11.06.2020. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerates?date=11.06.2020&period=daily> (дата звернення: 11.06.2020).

Приймак Д. М., Томіленко О. В., Ковальчук З. Ю. «Підодіяльник»: як правильно сказати українською? *Kyiv Dictionary*. URL: <https://www.kyivdictionary.com/uk/grammar/uk/how-to-say/pidodiialnyk/> (дата звернення: 09.06.2020).

Київський національний університет імені Тараса Шевченка. URL: <http://www.univ.kiev.ua/> (дата звернення: 05.11.2019).

APA Style Introduction. *Purdue University*.
 URL: https://owl.purdue.edu/owl/research_and_citation/apa_style/apa_style_introduction.html (date of access: 09.06.2020).

Диск

Тараненко Ю. А. Енциклопедія українського козацтва. Запоріжжя, 2006. 2 електрон.-опт. диски (DVD-R).

Тартак. Сімка. Наш формат, 2012. 1 електрон.-опт. диск (CD).

Дисертація

Герасименко Ю. А. Рецепція української історії в західноєвропейській прозі кінця XX – початку XXI століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.05. Бердянськ, 2018. 259 с.

Наконечний А. Б. Примусове відчуження земельних ділянок за законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Одеса, 2015. 225 с.

Урба С. І. Пріоритети та інструменти розвитку аграрного сектора в системі забезпечення економічної безпеки України : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Львів, 2019. 562 с.

Автореферат дисертації

Скарга О. О. Транснаціоналізація туристичних послуг в умовах глобалізації : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02. Маріуполь, 2019. 22 с.

Єртієва К. І. Фортепіанна гра як жанрово-комунікативний та інтерпретативно-стильовий феномен : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Одеса, 2019. 17 с.

Заяць А. Є. Міське суспільство Волині XVI – першої половини XVII ст. : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : 07.00.01. Львів, 2019. 39 с.

Матеріали конференції

Тези доповіді

Святецька А. В. Діалектизми у повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» : семантико-стилістичний аспект. *Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 19—20 жовт. 2018 р. / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2018. С. 19—23.

Киридон А., Троян С. М. Грушевський і основні етапи українського державотворення. *Міжнародна наукова конференція до 150-річчя М. С. Грушевського* : тези доп., 17 верес. 2016 р., Острог / редкол.: Винар Л.-Р. та ін. Острог, 2016. С. 44—47.

Івченко В. О. Проблема правового регулювання імпідменту в Україні. *Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності* : тези

доп. учасників XXV Наук.-практ. конф. курсантів та студентів, м. Харків, 17 трав. 2018 р. / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. С. 35—36.

Закон, нормативний акт

Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII : станом на 19 квіт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення: 11.06.2020).

Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI : станом на 02 квіт. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 09.06.2020).

Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб : Постанова Каб. Міністрів України від 30.08.2017 р. № 704 : станом на 29 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/704-2017-%D0%BF> (дата звернення: 05.05.2020).

Про відзначення державними нагородами України працівників Національного університету «Чернігівська політехніка» : Указ Президента України від 09.06.2020 р. № 215/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2152020-34077> (дата звернення: 11.06.2020).

Про іменні стипендії Верховної Ради України для молодих учених — докторів наук : Постанова Верховної Ради України від 05.02.2019 р. № 2676-VIII. *Голос України*. 2019. 19 лют. С. 4.

Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань : Постанова Каб. Міністрів України від 28.06.1997 р. № 644. *Офіційний вісник України*. 1997. № 27. С. 105.

Конституція України : від 28.06.1996 р. : станом на 01 січ. 2006 р. Київ : Ін Юре, 2006. 144 с.

Препринт

Головач Ю., Пляцко Р., Сварник Г. Петер Пулюй і архів Івана Пулюя. Львів : Ін-т фізики конденс. систем НАН України, 2020. 24 с. (Препринт. Ін-т фізики конденс. систем НАН України ; ISMP–20–01).

Протидія агресивному податковому плануванню в Україні / С. С. Брехов та ін. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2017. 108 с. (Препринт. Наук.-дослід. ін-т фіскал. політики Ун-ту ДФС України).

Simon J. Physics of oscillations. Poznań : University of Poznań, 2019. 121 p. (Preprint. University of Poznań ; UP-02).

Патент

Верстат для поздовжнього розпилювання круглих колод : пат. 123197 Україна : В27В 7/00. № у 2017 10306 ; заявл. 25.10.2017 ; опубл. 12.02.2018, Бюл. № 3. 4 с.

Рентгенодіагностичний препарат на основі конусно-променевого комп'ютерного томографа для обстеження кінцівок : пат. 140662 Україна : А61В 6/03, А61В 8/13, Н05G 1/02, G03В 42/02, G01N 23/04. № у 2019 07999 ; заявл. 12.07.2019 ; опубл. 10.03.2020, Бюл. № 5 (кн. 1). 1 с.

Розбірний візок для транспортування надувного човна : пат. 121790 Україна : В60Q 5/00. № у 2017 09803 ; заявл. 24.07.2017 ; опубл. 11.12.2017, Бюл. № 23. 5 с.

Стандарт

ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Чинний від 2016-07-01. Вид. офіц. Київ : УкрНДНЦ, 2016. 16 с.

ДСТУ 8746:2017. Автомобільні дороги. Методи вимірювання зчипних властивостей поверхні дорожнього покриття. На заміну ДСТУ Б В.2.3-2-97 (ГОСТ 30413-96), ДСТУ Б В.2.3-8-2003, СОУ 45.2-00018112-042:2009 ; чинний від 2019-01-01. Вид. офіц. Київ : УкрНДНЦ, 2019. 20 с.

ДСТУ ISO 14024:2018. Екологічні маркування та декларації. Екологічне маркування типу І. Принципи та процедури. На заміну ДСТУ ISO 14024:2002 ; чинний від 2020-01-01. Вид. офіц. Київ : УкрНДНЦ, 2019. 18 с.

Архівні матеріали

Закон про громадянство Української Народної Республіки. 15 листопада 1921 р. *ЦДАВО України* (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1065. Оп. 4. Спр. 96. Арк. 48—50. Оригінал. Машинопис.

Листування [Грушевського М. С.] з друкарнями в Празі, Відні та інших містах про видання і продаж книг. 4 лютого 1922 р. – грудень 1923 р. *ЦДІАК України* (Центр. держ. іст. архів України). Ф. 1235. Оп. 1. Спр. 95.

Шевченко Т. Г. Лист Щепкіну М. С. 1858 р. *ЦДАМЛМ* (Центр. держ. архів-музей літ. і мистецтва України). Ф. 506. Оп. 1. Спр. 33.

Додаток Е

Зразок оформлення таблиць в тексті курсової роботи

Нами виділено групи інтерактивних технологій інклюзивного навчання та їх змістову характеристику (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Групи інтерактивних технологій інклюзивного навчання

Інтерактивні технології	Змістова характеристика
Технологія різнорівневої диференціації	Технологія пов'язана з рівнем засвоєння дітьми програмового матеріалу. За такої технології управління пізнавальною діяльністю здійснюється з метою навчання кожної дитини на рівні її індивідуальних можливостей і здібностей через систему малих груп. Виділяють три групи дітей залежно від можливостей опанування ними навчального матеріалу. До першої групи належать діти, які здебільшого розуміють фронтальне пояснення педагога, запам'ятовують досліджуваний матеріал. До другої групи належать діти, які важко засвоюють програмовий матеріал і потребують допомоги педагога. Третя група - діти з вираженою психофізичною затримкою у розвитку.

Результати дослідження практичного критерію готовності майбутніх педагогів ЗДО до реалізації інтерактивних технологій в ІОС відображено в табл. 3.3. і рис. 3.3.

Таблиця 3.3

Результати сформованості практичного критерію готовності майбутніх педагогів ЗДО до реалізації інтерактивних технологій в ІОС на констатувальному етапі

Рівні сформованості	Констатувальний етап			
	Експериментальна група (n=251 особа)		Контрольна група (n=245 осіб)	
	осіб	%	осіб	%
високий	29	11,6	28	11,4
середній	108	43,0	107	43,7
низький	114	45,4	110	44,9

Додаток Ж

Приклад оформлення ілюстрації

В результаті аналізу наукових досліджень характеристики та структури професійної підготовки майбутніх педагогів ЗДО ми можемо виділити компоненти, які оптимально забезпечують формування готовності до реалізації інтерактивних технологій в ІОС: мотиваційний, когнітивний та діяльнісно-технологічний (див. рис. 2.1). Від того, наскільки сформований кожен з них безпосередньо залежить здатність майбутніх педагогів здійснювати професійну діяльність в ІОС [70, с. 87].

Рис. 2.1. Структурні компоненти готовності майбутніх педагогів ЗДО до реалізації інтерактивних технологій в ІОС

Додаток К

Зразок оформлення діаграм, гістограм

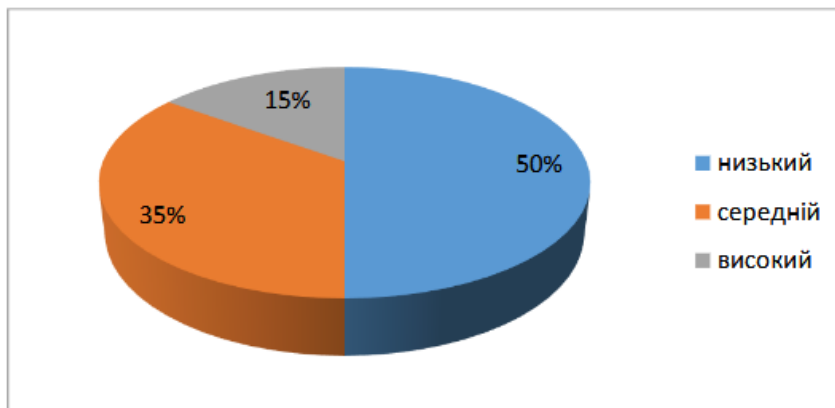

Рис. 2.1. Рівні сформованості конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку (%)

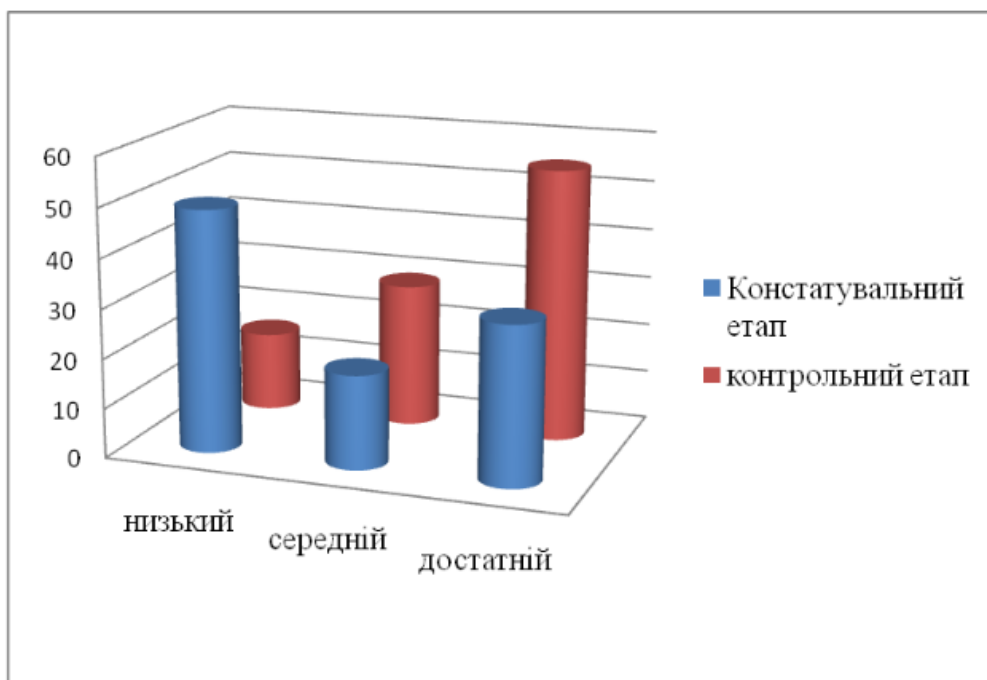

Рис. 2.7. Рівень сформованості конструктивних умінь (%)

Додаток Л

Орієнтовний зміст написання курсових робіт

Тема 1. *Формування конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку засобами дарів Ф. Фребеля*

Мета: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність запропонованої системи роботи щодо формування конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку.

Об'єкт дослідження: конструктивна діяльність дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: система роботи з дарами Ф.Фребеля щодо формування конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку.

Завдання:

1. Здійснити науково-теоретичний аналіз проблеми формування конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку.

2. Охарактеризувати дари Ф. Фребеля як розвивальну складову предметного середовища сучасного закладу дошкільної освіти.

3. Експериментально перевірити ефективність запропонованої системи роботи щодо формування конструктивних умінь у дітей старшого дошкільного віку.

План роботи

Вступ

Розділ 1. Психолого-педагогічні аспекти формування конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку

1.1. Науково-теоретичний аналіз проблеми формування конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку

1.2. Дари Ф. Фребеля як розвивальна складова предметного середовища сучасного закладу дошкільної освіти

1.3. Порівняльний аналіз програмових завдань з конструювання

Розділ 2. Практичні аспекти формування конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку

2.1. Виявлення рівнів сформованості конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку

2.2. Система роботи з дарами Ф. Фребеля щодо формування конструктивних умінь дітей старшого дошкільного віку

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

Додаток М

Орієнтовна тематика курсових робіт

Освітній компонент «Дошкільна педагогіка»

1. Виховання працьовитості у дітей передшкільного віку.
2. Виховання усвідомленого ставлення до виконання моральних норм у дітей.
3. Педагогічні умови організації самостійної діяльності дітей третього року життя.
4. Робота закладу дошкільної освіти по формуванню педагогічної ігрової культури батьків.
5. Формування позитивного світосприйняття дітей передшкільного віку.

Освітній компонент «Методика фізичного виховання»

1. Рухлива гра як засіб всебічного виховання дошкільників.
2. Значення ранкової гімнастики у формуванні і зміцненні здоров'я дошкільників.
3. Використання вправ з гімнастики в різних формах роботи з фізичного виховання.
4. Створення профілактично-лікувального розвивального середовища в ЗДО.
5. Традиційні і нетрадиційні методики загартування дітей дошкільного віку.

Освітній компонент

«Основи природознавства і методика ознайомлення дітей з природою»

1. Куточок природи як основна база ознайомлення дошкільників з декоративними рослинами в ЗДО.
2. Формування пізнавальної активності дошкільників у процесі ознайомлення з природою.
3. Творчо-розвивальні технології в екологічній освіті дошкільників.
4. Куточок природи та ділянка дитячого садка як основна база ознайомлення дітей з природою.
5. Дитяча художня література як метод ознайомлення з природою.

Освітній компонент

«Методика розвитку мовлення і навчання елементів грамоти»

1. Розвиток зв'язного мовлення у дітей дошкільного віку в ЗДО.
2. Художнє слово як засіб формування лексики дитини середнього дошкільного віку.

3. Театралізована діяльність дошкільників як засіб формування діалогічного мовлення.
4. Використання технології «Мнемотехніка» на заняттях з розвитку мовлення.
5. Гра-драматизація як засіб засвоєння літературного тексту.

Освітній компонент «Методика організації у дітей образотворчої діяльності»

1. Інноваційні педагогічні технології супроводження навчання дітей старшого віку з малювання.
2. Основи формування інтересу до зображувальної діяльності у дітей дошкільного віку.
3. Колір, як засіб виразності та прояву дошкільника у зображувальній діяльності.
4. Ознайомлення дітей дошкільного віку з мистецтвом живопису на заняттях з зображувальної діяльності.
5. Вплив творів декоративно-прикладного мистецтва на збагачення змісту дитячих малюнків.

Освітній компонент

«Методика формування елементарних математичних уявлень»

1. Методичні основи формування уявлень про час у дошкільників.
2. Навчання вимірювальної діяльності дітей дошкільного віку.
3. Методичні основи формування просторових уявлень у дітей дошкільного віку.
4. Математичний розвиток дитини в сім'ї .
5. Використання інтерактивних технологій для логіко-математичного розвитку дошкільників.

Освітній компонент «Дитяча психологія»

1. Особливості когнітивного розвитку дітей дошкільного віку.
2. Дитячі страхи, їх причини та шляхи подолання.
3. Розвиток емоційно-вольової сфери дітей дошкільного віку.
4. Розвиток відчуття та сприймання у дітей дошкільного віку.
5. Формування характеру у дітей дошкільного віку.